

درس: روانشناسی تربیتی

مدرس: زهرا طالقانی

پاییز ۱۴۰۲

یادگیری عمده - یادگیری اتفاقی

تفاوت یادگیری و تفکر: تفکر محصول یادگیری است و جزو تجاربی به حساب می آید که به یادگیری می انجامد

آموزش: به فعالیتهایی گفته می شود که معلم به قصد آسان کردن یادگیری در یادگیرندگان به تنهایی یا به کمک مواد آموزشی انجام میدهد.

یادگیری یک فرایند درونی است. نکته/ آموزش نسبت به یادگیری جنبه بیرونی دارد.

تدریس : عمدتاً به فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور یادگیرندگان و غالباً به صورت کلامی انجام می گیرد گفته می شود. تدریس بخشی از آموزش است

طبقه بندی چهارگانه پیازه در روش های تدریس

شامل : (۱) روش هایی تقریری (۲) روش های شهودی (۳) روش های فعال (۴) روش های برنامه ای

پرورش : فرایندی منظم و مستمر که هدف، هدایت رشد همه جانبه شخصیت پرورش یابندگان در جهت کسب معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و کمک به شکوفا شدن استعدادهای آنان .

کارآموزی (تربیت) : گسترش نگرش ، دانش، مهارت والگوهای رفتاری برای انجام عملکرد مناسب در یک تکلیف یا شغل معین

تفاوت پرورش و کارآموزی

پرورش	کارآموزی
فعالیت های پرورشی بسیار وسیع ، کلی و جامع اند	هدف های کارآموزی محدود و مشخص اند
دوره های پژوهشی عموماً طولانی و مستمر ند	دوره های کارآموزی کوتاه و سطحی اند
غالباً توسط نهادهای رسمی و دولتی انجام می پذیرد	عموما توسط مؤسسات خصوصی و دولتی برگزار
پرورش یابندگان آزادند مسیر دلخواه خود را برگزینند	کارورزان موظفند در جهت اهداف موسسه حرکت

نظام‌های پرورشی عموماً تأمین‌کننده نیازهای پرورش

کنند

یابندگانند

نیازهای مراکز کارورزی برآورده می‌کنند

نکته ۱ / در دیدگاه جان دیویی ، تجربه براساس تعامل با محیط که از طریق دست‌کاری محیط حاصل می‌شود

نکته ۲ / ارزیابی یادگیری (چه نهان چه آشکار) همواره عملکرد است

نکته ۳ / دو کلید واژه‌ی آموزش : ۱) از قبل طرح‌ریزی شده‌است ۲) به منظور تسهیل کردن یادگیری است روان‌شناسی تربیتی : شاخه‌ای مستقل از روان‌شناسی عمدتاً به مطالعه ویژگی‌های یادگیرندگان ، یادگیری ، آموزش ، ماهیت یادگیری، ویژگی‌های آموزش اثربخش و چگونگی تأثیر شرایط کلاس بر یادگیری می‌پردازند

روانشناسی پرورشی (تربیتی) : یک علم مستقل است با روشها ، دانش ، قوانین و نظریه های خاص خودش که موضوع آن یادگیری ، یادگیرندگان ، آموزش و آموزگاران است

فصل دوم : پژوهش در روانشناسی پرورشی

روش‌های پژوهش شامل: (۱) پژوهش توصیفی (۲) پژوهش همبستگی (۳) پژوهش آزمایشی (۴) اقدام پژوهی (پژوهش عمل نگر)

پژوهش آزمایشی شامل: (۱) پژوهش آزمایشی گروهی (۲) آزمایشی تک گروهی یکی از معروف‌ترین طرح‌های آزمایشی تک آزمودنی طرح بازگشتی ABAB است

در این طرح:

مرحله اول (A اول)	مرحله دوم (B اول)	مرحله سوم (A دوم)	مرحله چهارم (B دوم)
شامل یک دوره مشاهده خط پایه که در آن متغیر وابسته بدون دخالت متغیر مستقل (در شرایط طبیعی) برای مدتی معین مورد مشاهده قرار می گیرد.	به کارگیری متغیر مستقل و تأثیر آن بر متغیر وابسته مشاهده و تعیین می شود.	متغیر مستقل کنار گذاشته وضعیت به شرایط خط پایه بازگشت می کند.	مجدداً متغیر مستقل به کار گرفته می شود.

یک نمونه تأثیر روش خاموشی (متغیر مستقل) بر کاهش رفتار نامطلوب یک کودک چهارساله (متغیر وابسته) بررسی شد

اقدام پژوهی : پژوهشی است که توسط معلم برای حل یک مسئله یا انجام پژوهش در مقیاس کوچک صورت می گیرد معلم نقش پژوهش‌گری دارد .پیش زمینه‌ای برای پژوهش‌های علمی است .قابل اعتماد است نه قابل تعمیم

فلسفه‌ی اثبات‌گرایی و پسا اثبات‌گرایی

دیدگاه اثبات‌گرایی : واقعیت و دانش را مستقل از دانشمند و واقعیت اجتماعی را نسبتاً ثابت می‌پندارد. و دانشمند باید این دانش مستقل را کشف نماید

دیدگاه پس اثبات‌گرایی : واقعیت را پدیده‌ای نسبی می‌داند لذا برداشت هر فردی از جهان و محیط اجتماعی متفاوت است

در **رویکرد اثبات‌گرایی** روش‌های پژوهش کمی در عوض رویکرد پس اثبات‌گرایی به مطالعه‌ی کل نگرانه و توصیفی پدیده‌ها تأکید دارد.

مراحل انجام پژوهش شامل: (۱) طرح سؤال (مسئله) (۲) طرح فرضیه (۳) جمع‌آوری اطلاعات

(۴) تجزیه و تحلیل داده‌ها (۵) وضع قانون (۶) نظریه

قانون علمی : بیان یک رابطه تأیید شده بین دو یا چند متغیر یا رویداد که در موقعیت‌های گوناگون قابل کاربرست

اصل : به بیانی که به رابطه بین دو یا چند متغیر اشاره دارد که از لحاظ علمی هنوز به اثبات نرسیده است ن

نظریه : مجموعه‌ای از اصول و قوانین به هم مرتبط که جنبه‌های وسیع یادگیری رفتار را تبیین می‌کند درواقع بدون نظریه واقعیت‌ها و اصول کشف‌شده همچون لکه‌های پراکنده بوم نقاشی اند.

هیل برای نظریه‌های یادگیری سه نقش عمده قائل شامل : (۱) نظریه به تحلیل یادگیری و معرفی نحوه انجام پژوهش دلالت می‌کند

(۲) نظریه‌ها خلاصه کردن و نظم بخشیدن به مقدار زیادی دانش مربوط به قوانین یادگیری بعهدہ دارند

(۳) کوشش خلاق در جهت تبیین یادگیری و دلایل ایجاد آن

❖ هیچ نظریه‌ی علمی به‌طور مطلق درست یا غلط نیست اما همیشه قابل تجدیدنظر و تغییر است

نظریه‌ی علمی یک بیان کلی است که از چندین قانون و اصل تشکیل شده

❖ یک نظریه‌ی خوب در یادگیری باید بتواند روابط میان متغیرهای یادگیری را به دقت توضیح و تبیین کند ، پیش‌بینی کند در چه شرایطی یادگیری رخ می‌دهد، در کنترل متغیرهای یادگیری به معلم کمک نماید.

روانشناسی تربیتی عبارت از

(۱) بررسی اصول تربیتی (۲) علم تربیت کودکان

(۳) علم یادگیری و آموزش (۴) مطالعه کاربردی آموزش

(۲) کدام تعریف برای یادگیری درست ترین تعریف است؟

(۱) کسب اطلاعات و بینش های تازه در یادگیرنده بر اثر تجربه

(۲) ایجاد تغییرات در رفتار یادگیرنده اثر تمرین و تکرار

(۳) ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده بر اثر تجربه و تقویت

(۴) ایجاد تغییرات کما بیش دائمی در رفتار یادگیرنده بر اثر تجربه

(۳) کدام عبارت درباره تفاوت یادگیری، رفتار و عملکرد صحیح است؟

(۱) هیچ تفاوت معنی داری بین عملکرد، یادگیری و رفتار وجود ندارد

(۲) یادگیری و عملکرد دو اصطلاح مختلف برای یک مفهوم واحد هستند

(۳) یادگیری و رفتار معادل هستند، اما عملکرد با آنها تفاوت دارد

(۴) یادگیری نوعی توانایی است، اما عملکرد تظاهرات آشکار یادگیری است

(۴) رابطه بین آموزش و پرورش کدام است؟

(۱) آموزش وسیله ای برای پرورش است

(۲) پرورش وسیله ای برای آموزش است

۳) آموزش از پرورش جامع تر و گسترده تر است

۴) پرورش کوتاه مدت تر از آموزش است

۵- کدام روش پژوهش کیفی محسوب نمی شود

۱) آزمایشگری ۲) مورد پژوهی ۳) بررسی میدانی ۴) قوم نگاری

۶- روانشناسی تربیتی به معنی امروزی آن با کوشش کدام یک از افراد زیر آغاز شد

۱) ویلیام جمیز ۲) وودورث ۳) ادوارد ثرندایک ۴) استنلی هال

۷- این جمله که تعلیم و تربیت واقعی از انتقال صرف معلومات فراتر می رود و پرورش تمایلات طبیعی کودک بویژه تمایل به کشف کردن را تشویق می کند معرف دیدگاه کدام نظریه پرداز است

۱) اسکینر ۲) پیازه ۳) پاولف ۴) دیویی

رشد شناختی پیازه

پیاژه معتقد به فعالیتهای آموزشی و آموزش باید براساس ویژگیها و تواناییهای دانش آموزان، بویژه انتظارات از یادگیرندگان و متناسب با ظرفیت و توانایی یادگیرندگان باشد

رشد یا تحول : تغییرات منظم و سازگارانه ای که از لحاظ بستن نطفه تا هنگام مرگ در جریان است

رشد شناختی عبارت است از تغییرات منظمی که در طول زمان در فرایندهای ذهنی (دانستن ، یاد گرفتن ، فهمیدن، به یاد آوردن و اندیشیدن) رخ می دهد.

❖ کودکان از طریق آموزش معلم، جمع و تفریق را یاد می گیرند اما درک مفهوم عدد یک توفیق تحولی است.

نظریه رشد شناختی پیازه به شناخت شناسی (دانش شناسی) ژنتیک که مطالعه چگونگی تحول دانش در انسان علاقه مند است

مفاهیم رشد شناختی پیازه

تعادل یابی عبارت است از یک حالت توازن شناختی بین درک ما از جهان و تجربه هایمان

❖ تعادل یابی نیروی محرکه ی رشد ، تحول و یادگیری است

طرحواره عبارت است از الگوهای سازمان یافته اندیشه و عمل که در تعامل بین انسان و محیط به کار می‌رود

❖ طرحواره‌ها سنگ بناهای تفکر اند

❖ طرحواره‌ها در جریان رشد شناختی تغییر شکل می‌دهند در آغاز جنبه عینی و حسی حرکتی دارند . بتدریج انتزاعی‌تر و پیچیده‌تر می‌شوند

سازگاری: فرایند دمساز کردن طرحواره‌ها و تجربه‌ها با یکدیگر به منظور ایجاد تعادل را سازگاری گویند

جذب عبارت است از ایجاد تغییر در محیط و سازگار کردن آن با ساخت شناختی موجود در فرد

انطباق عبارت است از ایجاد تغییر در ساخت شناختی و هماهنگ کردن آن با نیازهای محیطی

زندگی تعامل خلاق است که بی‌وقفه بین فرد و محیط او در جریان است حال این تعامل به دو صورت انجام می‌گیرد :

(۱) سازگاری (بیرونی) (۲) سازمان (درونی)

ساخت شناختی: منظور همان ساختمان ذهن ، اندیشه‌های فرد ، واکنش‌های ارثی نوزاد که با گذشت زمان تغییر می‌کنند و به مکانیسم‌های تازه‌ای تبدیل می‌شوند

❖ ساخت‌های شناختی دوران کودکی غالباً ۱ طرحواره هستند اما ساخت‌های شناختی دوره‌های بالاتر را معمولاً عملیات ذهنی می‌گویند

هوش: پیازه هوش را فعالیتی می‌داند که از شخص سر می‌زند و دائماً در حال تغییر است هوش را صورتی از تعادل یابی می‌داند که تمام ساخت‌های شناختی به سوی آن هدایت می‌شوند

محتوا: به جنبه‌های قابل مشاهده هوش دلالت دارد . همان پاسخ‌های فرد در برخورد با محرک‌های آشکار است **هوش و تفکر :** در نظریه پیازه هوش از نخستین روزهای زندگی کودک ظاهر می‌گردد اما تفکر عمدتاً در سال‌های پس از زبان‌آموزی و نمادسازی امکان‌پذیر می‌شود

❖ تفکر ، هوش درونی شده است که نه بر اعمال مستقیم بلکه بر نمادسازی مبتنی بر زبان ، تصاویر ذهنی مبتنی است

❖ در نظریه پیازه زبان تنها عامل پیدایش تفکر نیست گرچه زبان تأثیر فوق‌العاده‌ای در تسهیل تفکر نمادی دارد

عوامل مؤثر در تحول شناختی از دیدگاه پیازه

(۱) رشد (۲) تجربیات محیطی (۳) تعاملات اجتماعی (۴) تعادل جویی

❖ نظریه پیازه معطوف به نقش عوامل زیستی در تحول شناختی کودک است که تابع دو عامل محیط و پیشینه یادگیری کودک است

❖ با همه اهمیتی که پیازه برای بلوغ زیستی قائل است توانایی‌های شناختی را حاصل تعامل کودک با محیط می‌داند

مراحل رشد شناختی : مرحله ۱ : مرحله حسی -- حرکتی مرحله ۲ : مرحله پیش‌عملیاتی

مرحله ۳ : عملیات عینی (محسوس) مرحله ۴ : عملیات صوری (انتزاعی) نکته
ساخت شناختی کودک در هر یک از مراحل با ساخت شناختی او در مراحل قبل و بعد از آن از نظر کمی و کیفی متفاوت است

❖ در مراحل رشد شناختی پیازه سن‌ها داده‌شده تقریبی اند

مرحله حسی حرکتی (تولد تا دوسالگی) شناخت کودک در این مرحله از راه حواس و درگیری فیزیکی

و حرکتی با محیط صورت می‌گیرد

❖ طرحواره های کودکان در این مرحله براساس تعاملات فیزیکی آنان با محیطشان شکل می‌گیرد و جنبه عینی و آشکار دارند

❖ مادام که این طرحواره‌ها به اعمال فیزیکی وابسته‌اند در یادآوری گذشته، ردیابی اطلاعات ، پیش‌بینی آینده قابل‌استفاده نیستند .

مرحله پیش‌عملیاتی (دو تا هفت سالگی) : در این مرحله زبان به رشد شناختی کمک زیادی می‌کند کودک را قادر می‌کند پدیده‌ها و امور اطرافش را به‌طور نمادی بررسی کند. اندیشیدن در قالب نمادها را آغاز میکند
کارکرد نشانه شناختی : توانایی استفاده از نمادها و اندیشیدن براساس آن‌ها است.

❖ **خودمحوری یا خودمداری :** کودکان بر تصورات خویش تکیه می‌کنند و نمی‌توانند خود را در موقعیت دیگران قرار دهند

❖ **جاندار پنداری اشیاء و امور دیگر**

❖ **مفهوم بقا یا نگهداری ذهنی :** به‌رغم ایجاد تغییر در شکل ظاهری یا وضع مکانی یک شیء، اگر چیزی به آن اضافه یا چیزی از آن کاسته نشود در مقدار واقعی آن تغییری ایجاد نمی‌شود

مرحله عملیات عینی یا محسوس (هفت تا یازده سالگی)

کودک در این مرحله توانایی انجام اعمال منطقی را کسب کرده که اعمال منطقی را تنها بر روی امور محسوس و عینی می‌تواند انجام دهد نه بر روی امور فرضی و پدیده‌های انتزاعی ویژگی دیگر

❖ از طریق تفکر بر اعمال عینی و نتایج آن، اندیشه میکنند و اعمال را پیش‌بینی می‌کنند

❖ جریان تفکر، کودک را از لحاظ کیفی به تفکر بزرگسالان نزدیک می‌کند

❖ ویژگی دیگر عملیات عینی طبقه‌بندی کردن: دسته‌بندی اشیاء در گروه‌ها براساس ویژگی‌های مشترکشان

بازگشت‌پذیری: تفکر قابل بازگشت توانایی به عقب برگرداندن مراحل یک رشته اعمال به‌طور ذهنی و رسیدن به نقطه آغاز است

ردیف کردن ویژگی دیگر: قرار دادن اشیاء و امور پشت سر هم

این‌همانی: تغییرات ظاهری در اشیاء در مقدار واقعی آن‌ها تغییری ایجاد نمی‌کند و این شیء همان شیء است

جبران: در تغییر شکل اشیاء یک مورد مورد دیگر را جبران می‌کند

عدم تمرکز: تأکید بر آشکارترین جنبه ادراکی اشیاء (مثلاً ارتفاع) و نادیده گرفتن جنبه‌های مهم دیگر آنچه خیلی آشکار نیستند

مرحله‌ی عملیات صوری پرائنز انتزاعی (۱۱-۱۵ سالگی): درین مرحله کودک بتدریج توانایی تفکر را برحسب امور انتزاعی و قوانین منطق صوری مسلط کسب می‌کند

❖ اندیشه‌های کودکان در این مرحله علاوه بر اشیاء محسوس بر موارد احتمالی و فرضی نیز استوار است لذا کودکان قادرند تفکر عملی مبتنی بر روش فرضیه‌ای -- قیاسی را به‌کار بندند

❖ کودکان قادرند به ردیف کردن مرتب کردن امور برحسب بیانات لفظی، انتزاعی بپردازند در مرحله عملیات عینی (محسوس) کودک تنها برحسب واقعیت‌های عینی می‌اندیشید و در دنیای واقعی و زمان حال زندگی می‌کند نکته کودکان مرحله عملیات عینی واقع‌گرا و سازگارند. نوجوانان مرحله تفکر صوری آرمان‌گرا و غالباً ناسازگارند

انتقاد از نظریه پیاژه

نظریه‌های نو پیاژه ای و رویکرد خبرپردازی رشد

نو پیاژه ای ها: تغییرات تحولی به توانایی کودک در پردازش و یادآوری اطلاعات وابسته است

❖ در نظریه پیاژه محتوا معادل با رفتار بکار رفته است

- ❖ سازگاری جنبه برخورد و سازش با محیط را در تعامل میان فرد و محیط نشان می‌دهد
- ❖ شناخت (معرفت) حاصل درون‌سازی است
- ❖ در نظریه پیاژه به تظاهرات بیرونی طرحواره ، محتوا گویند
- ❖ به اعتقاد پیاژه یکی از مؤثرترین عوامل انگیزشی در رشد و یادگیری کودکان تعادل و عدم تعادل شناختی است
- ❖ منظور پیاژه از کاربرد اصطلاح ژنتیک در روان‌شناسی : توجه به نحوه ایجاد و تکامل دانش در نزد آدمیان است
- ❖ تفکر شهودی در مرحله پیش عملیاتی پیاژه رخ می‌دهد.

سوالات پیاژه

از محدودیتهای مرحله پیش عملیاتی در نظریه پیاژه که مانع هر گونه آموزشی در این مرحله می‌شود کدام است

- (۱) خودمداری (۲) دیگر پیروی (۳) عدم تعادل عاطفی (۴) واقع گرایی (۲)

۲ مهمترین مشخصه ((عملیات ذهنی)) در نظریه شناختی پیاژه کدام است؟

- (۱) خودمداری (۲) دورنسازی (۳) برگشت پذیری (۴) تفکر نمادی (۲)

۳ در نظریه پیاژه کدام یک از موارد زیر درباره عوامل مربوط به بررسی فرایند رشد نقش ندارند؟

- (۱) رشد درونی (۲) تجربه برخورد با محیط (۳) انتقال اجتماعی (۴) زمینه اجتماعی و تاریخی

۴ بر طبق نظریه پیاژه ، چه رابطه ای بین رشد و آموزش وجود دارد؟

- (۱) قبل از رشد یادگیری رخ می‌دهد (۲) رشد قبل از یادگیری اتفاق می‌افتد (۳) یادگیری و رشد با هم اتفاق می‌افتند (۴) یادگیری و رشد هیچ رابطه ای با یکدیگر ندارند (۲)

۵ معلم می‌کوشد تا با توضیحات قابل فهم بک دانش آموز خردسال، مطالب انتزاعی را به او بفهماند

این معلم از شیوه آموزشی کدام نظریه پرداز استفاده می‌کند

- (۱) جروم برونر (۲) ژان پیاژه

- (۳) اسکینر (۴) ویگوتسکی

۶) چه کسی معتقد است که در میان عوامل اجتماعی، گروه همسالان نقش ویژه ای در تحول شناختی کودک به عهده دارند؟

پیاژه

۲) برونر

۳) ویگوتسکی

۴) آزوبل